

Revisionsbetænkning

over

Beretninger om revisionen af

Københavns Kommunes regnskab for 2011

INDHOLDSFORTEGNELSE

	Side
1. Proces for behandling af revisionsberetning og revisionsbetænkning	3
2. Revisionsudvalgets indstilling til betænkning over beretninger om revisionen af årsregnskabet	5
3. Revisionsudvalgets forbedringsforslag på baggrund af revisionen af 2011-regnskabet.....	6
4. Revisionsudvalgets opfølgning af revisionsbetænkninger for tidligere år.....	8
5. Revisionsudvalgets behandling af revisionsberetninger for 2011.....	12
5.1. Revisors konklusion om revisionen af 2011-regnskabet	12
5.2. Væsentlige forhold i revisionsberetningerne for 2011.....	14
A. Københavns Kommunes registreringsprocesser.....	14
B. Københavns Kommunes årsregnskab	21
C. Bevillingsmæssige forhold.....	22

Bilag:

1. Revisionsbemærkninger og udvalgenes besluttede foranstaltninger
2. Revisionsberetning for 2011 vedrørende årsregnskabet
3. Revisionsberetning for 2011 vedrørende sociale og beskæftigelsesrettede udgifter, der er omfattet af statsrefusion
4. Revisionsberetning for 2011 vedrørende kommunens administration af byfornyelsesområdet

1. Proces for behandling af revisionsberetning og revisionsbetænkning

Kommunens eksterne revisor afgav den 9. august 2012 til Borgerrepræsentationen følgende beretninger om revisionen af Københavns Kommunes regnskab for 2011:

- Revisionsberetning for 2011 vedrørende årsregnskabet
- Revisionsberetning for 2011 vedrørende sociale og beskæftigelsesrettede udgifter, der er omfattet af statsrefusion
- Revisionsberetning for 2011 vedrørende kommunens administration af byfornyelsesområdet

Økonomiudvalget har til opgave at foranledige, at der sker en besvarelse af revisionsbemærkninger til årsregnskabet – både for så vidt angår bemærkninger til forvaltningen under Økonomiudvalget og under de stående udvalg.

Økonomiudvalget besluttede på sit møde den 25. september 2012 at oversende Økonomiudvalgets og de stående udvalgs besvarelser af de afgivne bemærkninger til Revisionsudvalget.

Økonomiudvalget skal afgive en revisionsbetænkning med indstilling om regnskabet til Borgerrepræsentationen.

Revisionsudvalget – nedsat i henhold til styrelseslovens § 17, stk. 4, – har til opgave at foretage det forberedende arbejde i forhold til Økonomiudvalgets behandling af revisionsberetningerne.

Revisionsberetningerne er behandlet efter retningslinjerne i Københavns Kommunes revisionsregulativ af 21. februar 2008.

Revisionsudvalget afgiver et udkast til revisionsbetænkning over beretningen om revisionen af årsregnskabet henholdsvis delberetningerne til Økonomiudvalget.

Revisionsbetænkningen skal indeholde de bemærkninger, som behandlingen af årsregnskabet, beretningen om revisionen af årsregnskabet henholdsvis delberetningerne og Økonomiudvalgets og udvalgenes bemærkninger måtte give anledning til.

I betænkningen fremdrages endvidere sådanne forhold, som efter Revisionsudvalgets skøn kan være af betydning for Borgerrepræsentationen ved bedømmelsen af regnskabet og de dispositioner, der er omfattet af regnskabsafleggelsen henholdsvis delberetningerne.

Revisionsudvalget har behandlet den eksterne revisors beretninger. Behandlingen har tillige omfattet de kommentarer, som Økonomiudvalget og de stående udvalg har knyttet til beretningerne.

Borgerrepræsentationen træffer på et møde afgørelse med hensyn til de fremkomne bemærkninger.

Årsregnskabet, revisionsbetænkningen og de afgørelser, som Borgerrepræsentationen har truffet i forbindelse hermed skal indsendes til Statsforvaltningen Hovedstaden inden en frist, der er fastsat af indenrigs- og sundhedsministeren.

2. Revisionsudvalgets indstilling til betænkning over beretninger om revisionen af årsregnskabet

Revisionsudvalget indstiller, at Økonomiudvalget tillige med indstillingen til Borgerrepræsentationen om decision af årsregnskabet for 2011 afgiver nærværende betænkning dateret den 11. oktober 2012 til Borgerrepræsentationen med følgende indstilling:

Borgerrepræsentationen tager revisionsbetænkningen over beretninger om revisionen af Københavns Kommunes regnskab 2011 til efterretning med de i indstillingen anførte kommentarer fra Økonomiforvaltningen, og godkender udvalgenes besluttede foranstaltninger som følge af revisionens bemærkninger, jf. revisionsbetænkningens bilag 1.

Revisionsudvalget, den 11. oktober 2012

Mogens Lønborg

(Formand)

Finn Rudaizky

Lise Thorsen

Jakob Hougaard

(Næstformand)

Rikke Lauritzen

Flemming Steen Munch

Klaus Mygind

3. Revisionsudvalgets forbedringsforslag på baggrund af revisionen af 2011-regnskabet

Følgende fremgår af § 26 i revisionsregulativet for Københavns Kommune:

”Revisionsbetænkningen skal indeholde de bemærkninger, som behandlingen af årsregnskabet, beretningen om revisionen af årsregnskabet henholdsvis delberetningerne og Økonomiudvalgets og udvalgenes bemærkninger måtte give anledning til”.

”I betænkningen fremdrages endvidere sådanne forhold, som efter Revisionsudvalgets skøn kan være af betydning for Borgerrepræsentationen ved bedømmelsen af regnskabet og de dispositioner, der er omfattet af regnskabsaflægningen henholdsvis delberetningen”.

Revisionsudvalget har valgt at fremsætte følgende bemærkninger og anbefalinger på grundlag af de fremdragne væsentlige forhold i revisionsberetningerne om regnskabet for 2011.

Kommunens generelle kontrolniveau

Med udgangspunkt i rapporteringen om revisionen udført af Intern Revision og den valgte revisor er det Revisionsudvalgets vurdering, at kvaliteten og effektiviteten af de interne kontroller bør højnes i Københavns Kommune. De interne kontroller bør tillige i højere omfang standardiseres på tværs af de regnskabsførende enheder både indenfor de enkelte forvaltninger og på tværs af forvaltningerne.

Kontrolniveauet og kontrolprocessen bør forankres hos direktionerne i de enkelte forvaltninger. Centralt i forvaltningerne skal der skabes et overblik over de etablerede kontrolprocedurer. Centralt i forvaltningerne bør således udføres følgende opgaver:

- Vurdering af risici i de enkelte forretningsgange, procedurer og rutiner
- Fastlæggelse af interne kontrolforanstaltninger i forretningsgangene (omfang, frekvens m.v.)
- Løbende overvågning og vurdering af kontrolniveauet
- Design og implementering af forretningsgange i overensstemmelse med ovenstående

Administrationsplanprojektet

Administrationsplanprojektet omfatter en yderligere overførsel af administrative opgaver til Koncernservice samt konsolidering og optimering af opgaveløsningen. På baggrund af de uensartede processer i de enkelte forvaltninger og ikke mindst det uensartede kontrolniveau på tværs af forvaltningerne i Københavns Kommune er det af væsentlig betydning, at følgende forhold iagttages forinden en yderligere konsolidering af administrative opgaver i Koncernservice:

- Design af indholdet i de fremtidige hovedprocesser
- Nøje vurdering af hvilke dele af hovedprocesserne (delprocesserne), der fremover kan konsolideres og udføres i koncernservice
- Vurdering af om it-understøttelsen er tilstrækkelig, eller om en konsolidering af opgaverne ved Koncernservice forudsætter it-investeringer

Såfremt ovenstående forhold ikke iagttages er der en væsentlig forøget risiko for, at en overførsel og efterfølgende konsolidering af opgaver i Koncernservice ikke resulterer i de ønskede effektiviseringer/besparelser.

Overvejelser om nyt økonomisystem

I revisionsbetænkningen over beretninger om revisionen af regnskabet for 2010 anførte Revisionsudvalget følgende:

”Revisorerne har således anbefalet, at en række væsentlige forhold på det regnskabsmæssige område skal afklares, forinden overvejelserne om et nyt økonomisystem videreføres:

- Regnskabsmæssig organisering
- Regnskabsopgaver placeret i KS
- Regnskabsopgaver placeret i forvaltningerne
- Interne kontroller i forretningsgangene ”

Det er fortsat Revisionsudvalgets vurdering, at en afklaring af ovenstående forhold er af væsentlig betydning for overvejelserne om nyt økonomisystem. Forholdene bør tillige nøje iagttages i forbindelse med gennemførelsen af administrationsplanen, da det er revisorerne vurdering, at forholdene tillige i stor udstrækning nødvendigvis bør inddrages i arbejdet med administrationsplanen.

Det er således af stor betydning, at der sker en systematisk koordinering mellem arbejdet med administrationsplanen og de fortsatte overvejelser om nyt økonomisystem, herunder tillige koordinering med den forestående anskaffelse af et nyt lønsystem.

4. Revisionsudvalgets opfølgning af revisionsbetænkninger for tidligere år

Revisionsudvalget afgav i revisionsbetænkningen over "Beretninger om revisionen af Københavns Kommunes regnskab for 2010" bemærkninger og anbefalinger til en række forbedringsaktiviteter.

Forbedringsaktiviteterne i overskriftsform er i nedenstående oversigt suppleret med Økonomiforvaltningens tiltag, som de fremgår af indstillingen til Borgerrepræsentationens møde den 15. december 2011. Oversigten er tillige suppleret med oplysning om status for fremdriften af tiltagene.

1. Forbedring af regnskabsvæsenet og tilhørende regnskabsmæssige arbejds-gange	
Etablering af en fælles registrerings- og opfølgningssenhed på regnskabsområdet i kommunen.	Aktivitet igangsat
Udarbejdelse af fælles forretningsgange på økonomiområdet	Aktivitet igangsat
Etablering af en fælles refusionsenhed	Aktivitet afsluttet
Etablering af en fælles lønafstemningsenhed	Aktivitet afsluttet
2. Regnskabsmæssige registreringer	
Revision af kommunens standardkontoplan.	Aktivitet afsluttet
Udarbejdelse af en konteringsvejledning	Aktivitet igangsat
Konteringslinjer i kommunens fælles ledelsesinformationssystem	Aktivitet afsluttet
3. Regnskabsmæssig kompetence	
Fælles uddannelse på økonomiområdet	Aktivitet igangsat
4. Nyt økonomisystem	
Afsat midler til foranalyse.	Aktivitet afsluttet
Afklaring af organisering af regnskabsvæsenet.	Aktivitet igangsat
Standardisering af kontoplan.	Aktivitet igangsat
Ensartet anvendelse af kontoplan i forvaltningerne.	Aktivitet igangsat
Digitaliseret indberetning og opfølgning (Selvbetjeningsløsninger og Min leder-side).	Aktivitet igangsat

Beslutningsoplæg om nyt økonomisystem med vurdering af kommunens modenhed til implementering heraf.	Aktivitet afsluttet
5. Indkøbsområdet	
Udarbejdelse af en fælles aftaleoversigt for hele kommunen	Aktivitet igangsat
Udarbejdelse af en fælles udbudsplan	Aktivitet igangsat
Analyse af indkøbsområdet med fokus på indkøb, der ikke er aftaledækket.	Aktivitet igangsat
Forbedring af netbutikken med automatisk kontering af indkøb.	Aktivitet igangsat
6. Refusioner på det sociale og beskæftigelsesrettede område	
Reduktion i antallet af konstaterede fejl.	Aktivitet igangsat
Socialforvaltningens handleplaner	Aktivitet igangsat

Revisionsudvalgets formand har anmodet Overborgmesteren om i egenskab af formand for Økonomiudvalget at foranledige udarbejdet en redegørelse med en opfølgning på fremdriften af kommunens tiltag for forbedringsaktiviteterne. Nedenfor er der for hver af de 6 forbedringsaktiviteter gengivet Økonomiforvaltningens redegørelse om status for fremdriften af tiltagene.

Det er revisionsudvalgets vurdering, at der har været etableret et effektivt og konstruktivt samarbejde mellem Revisionen (Intern og ekstern revision) og Økonomiforvaltningen i forbindelse med udførelse og rapportering af revisionsresultaterne samt opfølgning på samme.

Ad 1. Men hensyn til kvalitetsforbedring af kommunens regnskabsvæsen er det oplyst, at:

- Der pr. april 2013 oprettes en tværgående regnskabsenhed i kommunen (Regnskabsservice), som skal varetage opfølgning på debitor, kreditor og finans for hele Københavns Kommune samt at der ligeledes oprettes en fælles løn- og personaleenhed i Københavns Kommune.
- I forbindelse med samlingen af administrative opgaver i Københavns Kommune vil der blive udarbejdet nye regnskabsprocesser samt udarbejdet nye fælles forretningsgange på regnskabsområdet.
- Der er etableret en fælles refusionsenhed pr. 1. januar 2012, og en fælles løn afstemningsenhed pr. 1. februar 2012.

Ad 2. Der er udarbejdet konteringsvejledning på lønområdet. Lønområdet udgør en meget stor andel af kommunens omsætning.

Det er vurderingen, at kommunens kontering er forbedret som følge af, at det nu er muligt at se de enkelte konteringslinjer i Rubin.

Koncernservice gennemfører analyser af konteringspraksis og iværksætter på baggrund af disse initiativer til at forbedre konteringen. For eksempel er Koncernservice ved at gennemføre en analyse af konteringspraksis vedr. anvendelsen af momsbærende konti.

I forbindelse med overvejelserne om nyt økonomisystem vil Økonomiforvaltningen desuden vurdere en revidering af kommunens kontoplan.

Ad 3. Der udbydes løbende kurser på økonomiområdet i regi af fælles uddannelse på økonomiområdet. Kurserne skal sikre de nødvendige kompetencer for kommunens regnskabsmedarbejdere. Økonomiforvaltningen arbejder på et målrette kursusforløb for faglige specialister, der har talent til at fungere som koordinatorer, superspecialister eller udviklere/innovatører indenfor økonomistyring. Uddannelsesforløbet skal indeholde introduktion til de nyeste tendenser og viden om regnskabs- og registreringsmæssige forhold og økonomistyringsmæssige forhold. Dette understøttes med eksempler på god økonomistyring i andre virksomheder for at understøtte deltagernes faglige viden.

Ad 4. Økonomiudvalget har den 25. september 2012 truffet principbeslutning om, at Københavns Kommune skal anskaffe et nyt økonomisystem. I indstillingen til Økonomiudvalget fremgår det, at der skal være en meget lang implementeringstid, således at Københavns Kommune kan få afklaret de væsentlige forhold på det regnskabsmæssige område. Det skal sikre, at Københavns Kommune er organisatorisk moden og har de rigtige kompetencer til at implementere et nyt økonomisystem. Det anbefales derfor, at perioden med samlingen af administrative opgaver anvendes som en periode til at opbygge de rigtige kompetencer, og at resultatet bliver, at Københavns Kommune får etableret den regnskabsmæssige infrastruktur i kommunen.

Ad 5. I forbindelse med budget 2013 blev der fundet effektiviseringer på det fælles obligatoriske indkøbsområde på ca. 11 mio. kr. i 2013, med en stigende profil.

Yderligere er der på baggrund af administrationsplanprojektet igangsat en række større analyser af den del af kommunens indkøb, der ikke er aftaledækket. Der er identificeret potentielle gevinster på en række indkøbsområder, der planlægges puljet i følgende indkøbs-”pakker” (dvs. udbud, der hver især indeholder alle relevante produkter for de givne indkøbsområder): ”kontorpakke”, ”huspakke”, ”motorpakke”, ”sundhedspakke”, ”byggemarkedspakke”, ”terræn management”

(udendørs vedligeholdelse) samt konsulentydelse og visiterede borgerydelser. Det samlede potentiale på disse pakker forventes i 2014-2015 at udgøre ca. 50 mio. kr.

Økonomiforvaltningen har igangsat arbejdet med at udvikle et nyt aftalesystem og en ny udbudsportal. Aftalesystemet vil blive integreret i Netbutikken, som også vil blive forbedret med en række forskellige udviklingstiltag. Projektet omfatter bl.a. følgende initiativer:

- sikre at de decentrale indkøbere kan få fysisk adgang til Netbutikken
- integrere Netbutikken med aftalesystemet
- forbedre Netbutikkens søgefunktion/kataloger og brugervenlighed generelt
- øge antallet af varer, herunder at fødevareaftalerne skal i Netbutikken
- udbrede brugen af autokontering (forhåndskontering) så meget som muligt
- implementere fragt- og filterfunktionen, hvor det er relevant.

Frem mod den 31. december 2012 vil de tekniske løsninger blive udviklet.

Forbedringer til Netbutikken, det nye aftalesystem og udbudsplan vil blive implementeret i samarbejde med forvaltningerne frem mod slutningen af februar 2013. Det forventes, at der vil blive drøftet yderligere metoder til at øge anvendelsen af Netbutikken (april 2013).

Økonomiforvaltningen har igangsat arbejdet med at lave en datastrategi, der inkluderer alle de typer data der bidrager til at styre indkøbsområdet.

Økonomiforvaltningen vil i oktober 2012 udarbejde et diskussionsoplæg som efterfølgende skal drøftes med forvaltningerne og Intern Revision. Arbejdet vil munde ud i notat, som vil blive fremsendt i høring hos indkøbschefgruppen i januar 2013. Endeligt notat til en ny samlet datastrategi vil blive forelagt for økonomichefkredsen senest den 31. marts 2013.

Ad 6. Det er Økonomiforvaltningens vurdering, at de igangsatte initiativer/handleplaner har forbedret sagsbehandlingen på området, hvilket også er revisionens opfattelse, jf. revisionsberetningen for regnskab 2011: ”Det er vores vurdering, at der er sket store fremskridt i sagsbehandlingen i løbet af handleplanperioden november 2011 til maj 2012. Der skal fortsat udføres et betydeligt arbejde for at fastholde den nuværende positive udvikling.”

”Status på handleplan for sikker økonomistyring og øget kvalitet i sagsbehandlingen” behandles i SUD den 14. november 2012 og i ØU den 27. november 2012.

5. Revisionsudvalgets behandling af revisionsberetninger for 2011

5.1. Revisors konklusion om revisionen af 2011-regnskabet

Som afslutning på revisionen vil kommunens revisor, såfremt Borgerrepræsentationen godkender det foreliggende årsregnskab, forsyne kommunens regnskab med nedenstående revisionspåtegning.

Ny udformning af revisionspåtegningen

Revisionspåtegning på kommunens årsregnskab er ændret som følge af nye revisionsstandarder. De nye revisionsstandarder er i overensstemmelse med tilsvarende internationale revisionsstandarder på området.

Beskrivelsen af revisors tilrettelæggelse og gennemførelse af revisionen er blevet opdateret, ligesom beskrivelsen af ledelsens ansvar for aflæggelse af årsregnskabet og revisors ansvar for revisionen heraf er blevet præciseret. Det skal i denne forbindelse bemærkes, at der ikke med den nye formulering er sket en ændring i det materielle indhold i ledelsens ansvar for regnskabsaflæggelsen i forhold til tidligere.

De nye revisionsstandarder indebærer tillige, at der ikke længere skal afgives en særskilt erklæring om den udførte forvaltningsrevision.

”Til Borgerrepræsentationen i Københavns Kommune

Påtegning på årsregnskabet

Vi har revideret årsregnskabet for Københavns Kommune for regnskabsåret 1. januar – 31. december 2011, som er udarbejdet efter Økonomi- og Indenrigsministeriets krav til kommuners regnskabsaflæggelse i Budget- og regnskabssystem for kommuner.

Ledelsens ansvar for årsregnskabet

Ledelsen har ansvaret for udarbejdelsen af et årsregnskab, der giver et retvisende billede i overensstemmelse med Økonomi- og Indenrigsministeriets regnskabsbestemmelser i Budget- og regnskabssystem for kommuner. Ledelsen har endvidere ansvaret for den interne kontrol, som ledelsen anser for nødvendig for at udarbejde et årsregnskab uden væsentlig fejlinformation, uanset om denne skyldes besvigelser eller fejl, samt for valg og anvendelse af en hensigtsmæssig regnskabspraksis og udøvelse af regnskabsmæssige skøn, som er rimelige efter omstændighederne.

Herudover er det ledelsens ansvar, at de dispositioner, der er omfattet af årsregnskabet, er i overensstemmelse med meddelte bevillinger, Borgerrepræsentationens øvrige beslutninger, love og andre forskrifter samt med indgåede aftaler og sædvanlig praksis.

Revisors ansvar

Vores ansvar er at udtrykke en konklusion om årsregnskabet på grundlag af vores revision. Vi har udført revisionen i overensstemmelse med internationale standarder om revision og yderligere krav ifølge dansk revisorlovgivning samt god offentlig revisionsetik, jf. lov om kommunernes styrelse og kommunens revisionsregulativ. Dette kræver, at vi overholder etiske krav samt planlægger og udfører revisionen for at opnå høj grad af sikkerhed for, om årsregnskabet er uden væsentlig fejlinformation.

En revision omfatter udførelse af revisionshandlinger for at opnå revisionsbevis for beløb og oplysninger i årsregnskabet. De valgte revisionshandlinger afhænger af revisors vurdering, herunder vurdering af risici for væsentlig fejlinformation i årsregnskabet, uanset om denne skyldes besvigelser eller fejl. Ved risikovurderingen overvejer revisor intern kontrol, der er relevant for kommunens udarbejdelse af et årsregnskab, der giver et retvisende billede. Formålet hermed er at udforme revisionshandlinger, der er passende efter omstændighederne, men ikke at udtrykke en konklusion om effektiviteten af kommunens interne kontrol. En revision omfatter endvidere vurdering af, om ledelsens valg af regnskabspraksis er passende, om ledelsens regnskabsmæssige skøn er rimelige samt den samlede præsentation af årsregnskabet.

Revisionen omfatter desuden en vurdering af, om der er etableret forretningsgange og interne kontroller, der understøtter, at de dispositioner, der er omfattet af årsregnskabet, er i overensstemmelse med meddelte bevillinger, Borgerrepræsentationens øvrige beslutninger, love og andre forskrifter samt med indgåede aftaler og sædvanlig praksis.

Det er vores opfattelse, at det opnåede revisionsbevis er tilstrækkeligt og egnet som grundlag for vores konklusion.

Revisionen har ikke givet anledning til forbehold.

Konklusion

Det er vores opfattelse, at årsregnskabet giver et retvisende billede af kommunens aktiver, passiver og finansielle stilling pr. 31. december 2011 samt af resultatet af kommunens aktiviteter og pengestrømme for regnskabsåret 1. januar – 31. december 2011 i overensstemmelse med Økonomi- og Indenrigsministeriets regnskabsbestemmelser i Budget- og regnskabssystem for kommuner.

Det er ligeledes vores opfattelse, at der er etableret forretningsgange og interne kontroller, der understøtter, at de dispositioner, der er omfattet af årsregnskabet, er i overensstemmelse med meddelte bevillinger, Borgerrepræsentationens øvrige beslutninger, love og andre forskrifter samt med indgåede aftaler og sædvanlig praksis.”

5.2. Væsentlige forhold i revisionsberetningerne for 2011

Revisionsudvalget har for følgende områder og processer anført de tiltag, som de ansvarlige forvaltninger vil iværksætte med henblik på at forbedre de fremdragne forhold.

A. Københavns Kommunes registreringsprocesser

Lønområdet

Ved revisionen af lønområdet for 2011 konstateredes det, at nye ”Obligatoriske retningslinjer for løn- og personaleområdet i Københavns Kommune”, som skulle implementeres med virkning fra 1. juli 2011, ikke var blevet implementeret i kommunen i fuldt omfang. I forbindelse med serviceeftersyn blev det konstateret, at mange kontroller ikke dokumenteres og derfor ikke kunne efterprøves i forbindelse med revisionen, ligesom der i mange tilfælde ikke var etableret funktionsadskillelse mellem lønindberetning og kontrollen heraf. Ved en analyse af medarbejdere med flere ansættelsesforhold og forvaltningernes efterfølgende controlling konstateredes overtrædelse af regler vedrørende arbejdstid/hviletid, eller at medarbejdere ikke har præsteret en arbejdsindsats, der modsvarer de timer, vedkommende har været aflønnet for. Ved revisionen er konstateret betydelige konteringsfejl og andre mangler ved kommunens lønadministration. Endelig har revisionen afdækket en række væsentlige afstemningsdifferencer mellem indberetningerne til SKATs E-indkomstregister og de underliggende kildesystemer. Der er ligeledes konstateret uoverensstemmelser mellem B-skattepligtig indkomst ifølge KØRs kreditorregister og de beløb, der er indberettet til E-indkomstregistret. Sammenfattende er det dog revisors vurdering, at de basale lønprocedurer i Københavns Kommune har fungeret i 2011. Der er dog på en række områder et væsentligt behov for at justere og styrke både de manuelle og de it-understøttede lønprocedurer.

Tiltag:

Koncernservice udsendte den 1. juni 2011 obligatoriske retningslinjer for personaleadministration til alle kommunens forvaltninger med en forventet implementering 1. juli 2011. Forretningsgange er fuldt implementeret i alle forvaltninger på nær Teknik- og Miljøforvaltningen, der har fået dispensation for fuld implementering, indtil alle medarbejdere i forvaltningen er oprettet i Vagtplan. Dette forventes afsluttet ultimo oktober 2012. Herefter vil alle forvaltninger have forretningsgangene fuldt implementeret.

Omkostningsdisponering og udbetalinger

Generelle processer

Revisor har gennemgået og vurderet de fastlagte kontroller i kommunens Økonomisystem, KØR, med fokus på processen for registrering og betaling af omkostninger. Revisor har herved identificeret manglende sammenhæng mellem reglerne i Kasse- og Regnskabsregulativet, forvaltningernes forretningsgangsbeskrivelser og de oplyste kontrolprocedurer, hvilket skaber usikkerhed om, hvilke kontroller der reelt udføres. Endvidere er kontrollerne ikke dokumenteret på samtlige udbetalinger, hvilket medfører risiko for fiktive og/eller uautoriserede udbetalinger. Det er endvidere revisors vurdering, at den enkelte medarbejder skal kende til 4-5 forskellige indkøbsprocesser, hvilket svækker kontrolmiljøet. Som følge heraf vurderer revisor, at der på en række områder bør foretages forbedringer, såfremt forretningsgange og interne kontroller skal udgøre et hensigtsmæssigt fundament til at sikre korrekt registrering af omkostninger samt forebyggelse mod besvigelser. Observationerne har ikke haft en sådan karakter, at der har været grundlag for revisionsbemærkninger.

Revisor har desuden haft generel fokus på forvaltningernes udarbejdelse af de forretningsgangsbeskrivelser, som følge af Kasse- og Regnskabsregulativets og Koncernservices fælles forretningsgange. Socialforvaltningen har efter anmodning fra revisor iværksat flere initiativer for at sikre, at forvaltningen lever op til de gældende regnskabsregler med henblik på en forbedring af den samlede økonomistyring.

Tiltag:

Socialforvaltningen har i dialog med revisor udarbejdet et nyt koncept for forretningsgangsbeskrivelser på økonomiområdet, og forvaltningen har pr. september 2012 opdateret de relevante forretningsgange, som implementeres i løbet af 2012. Implementeringen sker bl.a. via et omfattende undervisningsprogram, så det sikres at alle relevante medarbejdere og ledere kender til de senest opdaterede forretningsgange og vejledninger på området.

Vedligeholdelseefterslæb

Det er revisors vurdering, at der er risiko for, at det skønnede vedligeholdelseefterslæb på Københavns Kommunes ejendomme forværres som følge af fortsat manglende rettidig vedligeholdelse. Ifølge forvaltningens egen opgørelse er der et betydeligt vedligeholdelsesmæssigt efterslæb, svarende til ca. 2,7 mia. kr. Hertil kommer, at KEjds grundbudget til akut og planlagt vedligeholdelse i 2011 ikke har været tilstrækkeligt til at udbedre alle såkaldte T1-forhold, som omfatter arbejder, der skal udføres, idet der er risiko for personskade eller nedbrud.

Tiltag:

Københavns Ejendomme udfører så meget vedligeholdelse, der er muligt inden for den afsatte bevilling. Størrelsen af bevillingen er en del af den overordnede politiske prioritering.

Indtægts- og refusionsområdet

Dagpengerefusioner

Revisor vurderer, at kommunen pr. medio marts 2012 ikke har indhentet refusion i det omfang medarbejdernes fravær i 2011 har berettiget til. Et relativt groft estimat indikerer, at der for de forvaltninger, der anvender lønsystemet til registrering af refusioner, udestår refusion for ca. 23 mio. kr. vedr. 2011. Endvidere er det vurderingen, at refusionerne klassificeres på forkerte konti i regnskabet. Refusioner modposteres således i stort omfang på de ordinære lønkonti i stedet for at indgå på de særskilte refusionskonti på hovedart 1 Løn. Fra 2012 og fremover vil refusionen blive indtægtsført i takt med optjeningen. Dette medfører, at der vil opstå en væsentlig merindtægt, da både den refusion, der modtages vedrørende 2011 samt det fulde optjente refusionsbeløb vedrørende 2012 vil blive indtægtsført i 2012.

Observationerne har ikke haft en sådan karakter, at der har været grundlag for revisionsbemærkninger.

Indtægter ved salg af produkter og ydelser

Revisionen af kommunens indtægtsadministration har været fokuseret på affalds- og byggesagsgebyrer under Teknik- og Miljøforvaltningen. Der er konstateret manglende overholdelse af gældende regler, herunder af kommunens "Retningslinjer for indtægtsadministration". Revisionsbemærkningerne vedrører blandt andet behovet for en generel forbedring af takstoversigten i kommunens budget, ajourføring af forretningsgangsbeskrivelser, mangelfulde og usikre omkostningskalkulationer, samt manglende implementering af nye gebyrbestemmelser.

Det er revisors vurdering, at der er et betydeligt behov for, at der fremover tilrettelægges systemer og processer, der sikrer, at administrationen af gebyrordningerne lever op til gældende bestemmelser, og at administrationen sker på en betryggende og hensigtsmæssig måde.

Tiltag

Teknik- og Miljøforvaltningen er enig i revisors vurderinger, og vil følge anbefalingerne til forbedring af administrationen af gebyrerne. Således er Takstoversigten opdateret for budget 2013 og vil blive gennemgået igen for budget 2014. For affaldsgebyrer er der gennemført en efterkalkulation, og der vil blive udarbejdet et notat angående ”Prisfastsættelsen pr. ordning i 2012”, der indeholder de kriterier, der anvendes ved fastlæggelse af, hvad der forstås ved en affaldsordning og dermed en selvstændig overholdelse af ”hvile i sig selv” princippet. Endvidere vil forretningsgangsbeskrivelsen om ”takstfinansieret drift” vil blive ajourført. For byggesagsgebyrer er der igangsat en kvalitativ undersøgelse af ressourceforbruget til byggesagsbehandlingen for at afklare, i hvilket omfang kommunens fællesudgifter og andre indirekte omkostninger skal indgå i omkostningskalkulationen. Forretningsgangsbeskrivelsen for opkrævningen af byggesagsgebyrer er opdateret med kontrolhandlinger til sikring af fuldstændigheden af indtægterne. Forvaltningen vil endelig udarbejde indstilling om opdatering af bestemmelser for byggesagsgebyrer, der har virkning fra 1. januar 2013.

Refusioner på det sociale- og beskæftigelsesrettede område

Revisor har i flere år konstateret høje fejlandele på de refusionsbærende områder under Socialforvaltningen samt Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen. Det er revisors vurdering, at der på grund af de betydelige fejlandele på dette område er en forøget risiko for, at staten pålægger kommunen at foretage en fornyet sagsgennemgang med den eventuelle konsekvens, at der skal foretages tilbagebetaling af statsrefusion.

For Socialforvaltningen er der i lighed med 2010 konstateret en meget stor fejlandel ved den stikprøvevise sagsgennemgang. Gennemgangen har således givet anledning til bemærkninger i 51 % af de gennemgåede sager (mod 67 % i 2010) – både fejl med og uden udbetalings- eller refusionsmæssig betydning.

Økonomiudvalget anmodede – på baggrund af de mange revisionsbemærkninger i tidligere år – Socialforvaltningen om at udarbejde en handleplan omfattende blandt andet ”Øget kvalitet i sagsbehandlingen” på det sociale statsrefusionsområde.

Revisor vurderer, at der er sket store fremskridt i sagsbehandlingen i løbet af handleplanperioden november 2011 til maj 2012, men at der fortsat skal udføres et betydeligt arbejde for at fastholde den nuværende positive udvikling.

For Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen er der ligeledes i lighed med 2010 konstateret en stor fejlandel ved den stikprøvevise sagsgennemgang. Ved gennemgangen af personsager er der konstateret fejl i ca. 40 % af de udtagne sager inkl. gennemgang af sager vedrørende fleksydelse (mod ca. 23 % i 2010), og på enkeltområder er der konstateret betydeligt højere fejlprocenter (fejlprocenten ekskl. gennemgang af sager vedrørende fleksydelse ligger på ca. 52 % (mod ca. 60 % i 2010)).

Tiltag

Socialforvaltningen har iværksat en omfattende handleplan for genopretning af samtlige løbende sager efter servicelovens §§ 41 og 42. Genopretningen forventes gennemført medio 2013. Fremadrettet har forvaltningen som led i handleplanen endvidere indført bedre opfølgning, bedre og mere omfattende vejledning, faglig sparring for medarbejderne, fagligt forum for lederne, lederudvikling, udvikling af medarbejderressourcerne, samt tilført ressourcer til flere sagsbehandlere på området. Socialforvaltningen har for sager efter aktivlovens §§ 81-85 sat omfattende initiativer i værk for at få en generelt bedre kvalitet af sagsbehandlingen ved tildeling af enkeltydelser, herunder i regi af handleplanen for sikker økonomistyring og kvalitet i sagsbehandlingen.

Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen erkender, at kvalitetsniveauet i sagsbehandlingen på revalideringsområdet skal hæves. Forvaltningen er ved at udarbejde en handlingsplan, der adresserer kvalitetsproblemerne. Planen omhandler bl.a. en sagsgennemgang i samarbejde med revisor, ligesom revalideringsområdet vil indgå centralt i det nye ledelsestilsyn. Forvaltningen erkender, ligeledes at kvalitetsniveauet i sagsbehandlingen på sygedagpengeområdet skal hæves. Forvaltningen har også her iværksat en handleplan, der skal rette op på fejlene, ligesom der vil blive iværksat en øget kvalitetsopfølgning på området.

Tværgående processer

IT-kontroller

Revisor vurderer, at kommunens generelle it-kontroller er blevet forbedret i forhold til 2010, men der udestår planer for enkelte anbefalinger. Revisor har endvidere i forbindelse med revisionen hos KMD af væsentlige områder af de generelle it-kontroller, der er outsourcet, identificeret en række svagheder relateret til den logiske sikkerhed på operativsystemer og databaser.

Tiltag:

Koncernservice arbejder på at forbedre it-kontrollerne og har afsluttet 19 revisionspunkter, således at der primo august 2012 refterer 30 "åbne" revisionspunkter, der arbejdes videre med. Koncernservice har modtaget handleplan for opfølgning på de identificerede svagheder fra KMD for prioritet 1. Koncernservice vil anmode KMD om at fremskynde en handleplan for prioritet 2, som KMD forventer færdig medio oktober 2012. Koncernservice vil snarest muligt forelægge handleplan for Økonomiudvalget for prioritet 1 og 2.

Ledelsestilsyn

Ved serviceeftersyn på de decentrale institutioner er der foretaget vurderinger af udvalgte forretningsgange og interne kontroller på følgende områder: Kasse og regnskab, løn og personale samt it-sikkerhed. Det er sammenfattende revisors vurdering, at der på dette område fortsat er et betydeligt behov for at forbedre kontrolniveauet og dermed øge kvaliteten af den decentrale regnskabsaflæggelse.

Kommunens generelle kontrolniveau

Kommunens Interne Revision har udarbejdet en række rapporter om dels generelle problemstillinger, dels mere specifikke spørgsmål. Rapporterne drøftes løbende med kommunens eksterne revisor, som er af den opfattelse, at der i rapporterne er fremdraget en række meget væsentlige spørgsmål, som har en generel og tværgående betydning for bedømmelsen af kommunens samlede regnskab for 2011. Revisionsrapporterne viser således, at der er et betydeligt behov for, at kommunen aktivt tager initiativ til at igangsætte foranstaltninger til forbedring af det generelle kontrolniveau i kommunen. Intern Revisions rapporter indeholder handleplaner for de identificerede risici, som det er forvaltningernes ansvar at følge op på – ligesom Intern Revision følger op over for forvaltningerne. Revisor har som følge af Økonomiudvalgets overordnede og tværgående forvaltningsansvar efter kommunens styrelsesvedtægt fremsat en række anbefalinger af generel og tværgående betydning inden for følgende områder: Varekøb og tjenesteydelser, Økonomirapporteringen til forvaltningernes ledelse, Budget- og bevillingsområdet, Udvalgenes beslutningsgrundlag, Administrative rutiner på de decentrale institutioner og Omkostninger.

Tiltag:

Økonomiforvaltningen er enig i, at kommunens generelle kontrolniveau kan forbedres og arbejder løbende med tiltag til at forbedre kontrolniveauet. I forhold til de konkrete anbefalinger har Økonomiforvaltningen bl.a. oplyst følgende:

Økonomiudvalget og Borgerrepræsentationen har besluttet kommunens indkøbspolitik for 2011 til 2014, der fastlægger, at Økonomiforvaltningen har ansvaret for kommunens centrale obligatoriske indkøbsaftaler og frivillige fælles indkøbsaftaler. Fagforvaltningerne har ansvaret for at indgå indkøbsaftaler på de øvrige indkøbsområder, bl.a. de områder, der har nær tilknytning til kerneydelserne. Økonomiforvaltningen arbejder i overensstemmelse med denne politiske beslutning. Indkøbspolitikken skal evalueres inden udgangen af 2013, og der er i 2012 igangsat flere tiltag, der skal styrke koordinationen på indkøbsområdet.

Det er vigtigt at evaluere og vurdere sammenhængen mellem ressourceindsats, produktion og målopfyldelse. Kommunens arbejde med enhedspriser bl.a. skal bruges til at vurdere den opnåede aktivitet og målopfyldelse. Økonomiforvaltningen vil drøfte mulighederne for inddragelse af opfølgning på relevante udgiftsarter i budgetopfølgningen med Intern Revision og forvaltningerne, og efterfølgende justere budgetopfølgningsscirkulæret.

Økonomiforvaltningen foretager løbende kvalitetssikring af de it-baserede systemer og modeller på budget- og regnskabsområdet, bl.a. i forbindelse med Koncernservices indsatser for at optimere regnskabsprocesser, forretningsgange og systemunderstøttelsen. I forbindelse med udvikling af ny systemunderstøttelse er der et stærkt fokus på, hvordan der kan indbygges automatiske digitale kontroller. Økonomiforvaltningen vil gå i dialog med Revisionen omkring eventuelle forbedringsmuligheder.

Alle politiske og forvaltningsmæssige beslutningsgrundlag skal hvile på et pålideligt og fyldestgørende beslutningsgrundlag. Økonomiforvaltningen vil fortsat sikre, at Økonomiudvalget bliver præsenteret for fyldestgørende og pålidelige beslutningsgrundlag.

Økonomiforvaltningen vil kontakte de øvrige forvaltninger med henblik på at sikre, at alle fælleskommunale regler og retningslinjer overholdes – også på decentralt niveau. Forvaltningen vurderer løbende behovet for udarbejdelse af nye fælleskommunale regler.

Økonomiforvaltningen har ansvaret for at de fælles regnskabs- og registreringsprocesser, der hører under Økonomiudvalgets ressort, er tilrettelagt på en hensigtsmæssig og effektiv vis, herunder kommunens Kasse- og Regnskabsregulativ og fælles forretningsgange. Fagforvaltningerne er bl.a. ansvarlige for bevillingsoverholdelse og aflæggelse af årsregnskab inden for deres ressort.

Fagforvaltningerne er desuden ansvarlige for at organisere opgaveløsningen, så der er effektivitet og kvalitet i opgaveløsningen, herunder også at sikre funktionsadskillelse.

B. Københavns Kommunes årsregnskab

Det omkostningsbaserede regnskab

Ved revisionen af forvaltningernes afstemninger og kvalitetssikring af balancenkonto for 2011 konstateredes et fald i kvaliteten i forhold til tidligere. De ansvarlige enheders specifikationer, afstemningsmaterialer og kvalitetssikringsarbejder har således i en række tilfælde ikke kunnet udgøre et effektivt grundlag for revisionen, idet materiale har været mangelfuldt. Det er revisors vurdering, at der fortsat er behov for øget ledelsesmæssig fokus på kvalitetssikring af afstemningsmaterialet. Revisor har endvidere konstateret betydelige fejl i værdiansættelsen af tilbagekøbsrettigheder, idet ejendomme indgår dobbelt ved opgørelsen. Fejlen beløber sig til minimum 386 mio. kr., men kan beløbe sig til 721 mio. kr. ved den endelige afklaring af fejlens omfang,

Revisor vurderer, at der fortsat er behov for et øget ledelsesmæssigt fokus på kvalitetssikring af ikke rutinemæssige regnskabsafslutningsposter, idet der fortsat konstaterer fejl ved revisionen af følgende væsentlige poster i balancen: Anlægsaktiver, Tilbagekøbsrettigheder og Tjenestemandspensionsforpligtelser. Fejlene i balancen har i mindre omfang konsekvens for den omkostningsbaserede resultatopgørelse, og fejlene har ikke effekt på bevillingsregnskabet. Da der primært er tale om klassifikationsfejl mellem aktiver, passiver og egenkapital, vurderer revisor ikke, at fejlene er væsentlige for regnskabslæsers forståelse af kommunes regnskab, hvorfor der ikke er taget forbehold herfor i revisionspåtegningen.

Tiltag

Økonomiforvaltningen vil præcisere kravene til forvaltningernes udarbejdelse af konklusionsnotater på afstemningsarbejdet, ligesom det overvejes, om der også skal foretages opfølgning, herunder udarbejdelse af konklusionsnotater i forbindelse med halvårsregnskabet for at sikre større opmærksomhed på området. Økonomiforvaltningen vil gå i dialog med Intern Revision herom.

Økonomiforvaltningen har bekræftet, at der grundet en kodningsfejl i en rapport er sket dobbeltregistreringer for ca. 386 mio. kr. Fejlkodningen vil blive rettet snarest. De yderligere mulige fejl er blevet undersøgt af forvaltningen, og det er konstateret, at der ikke har været tale om fejl. Med hensyn til kvalitetsgennemgang af data indebærer tilbudsproceduren en gennemgang af samtlige faktuelle oplysninger, der indgår i beregningen af frikøbsbeløb.

Økonomiforvaltningen vil arbejde for, at der skabes bedre rapportmuligheder, således at der kan foretages afstemning mellem rettighedernes primoværdi, bevægelser i løbet af året samt ultimoværdi. Arbejdet forventes at være afsluttet primo 2013.

C. Bevillingsmæssige forhold

Revisor har også for 2011 konstateret nogle få bevillinger med væsentlige afvigelser mellem bevillings- og regnskabsløb, herunder med merforbrug. De pågældende forvaltningers styring har således ikke været tilstrækkelig til at hindre de væsentlige afvigelser, og endvidere er der ikke som foreskrevet i den kommunale styrelseslov blevet indhentet tillægsbevilling hos Borgerrepræsentationen. Revisor indskærper, at de bevillingsmæssige regler overholdes og gør opmærksom på, at udvalgene på baggrund af bevillingsreglerne og for at forbedre økonomistyringen bør tilpasse deres budgetter, herunder også mindreforbrug, så der er overensstemmelse mellem budget og forbrug. Kommunens betydelige regnskabsmæssige overskud i regnskab 2011 på ca. 1 mia. kr., viser efter revisors opfattelse, at der er grundlag for en mere omhyggelig og præcis udarbejdelse af kvartalsprognoserne samt kvartalsopfølgninger af anlægsoversigter, så konstaterede mindreforbrug på et tidligere tidspunkt kan konstateres og komme hele kommunen til gode i årets løb og dermed ikke afvente en disponering i november/december.

Revisor har observeret en række forhold som f.eks. behov for at få tydeliggjort og præciseret forretningsgange og kontroller vedrørende forvaltningernes budgetopfølgning. Observationerne har ikke haft en sådan karakter, at der har været grundlag for revisionsbemærkninger. Revisor har tillige anbefalet, at Økonomiforvaltningens forretningsgang for budgetopfølgning kan anvendes som "best practice". Herved vil det blive tydeliggjort, at budgetopfølgningen blandt andet omfatter: Månedsvis budgetopfølgning alle budgetansvarlige enheder, Budgetansvarlige enheder skal på grundlag af veldefinerede kriterier rapportere hver måned om afvigelser til næste overordnede ansvarsniveau, Den månedlige risikopfølgning til Økonomiudvalget samt Budgetopfølgning i relation til afgivelsen af anlægsoversigter til Økonomiudvalget, herunder risikopfølgningen, da denne for anlægsprojekter ikke indgår i den månedlige risikopfølgning til Økonomiudvalget.

Tiltag

Økonomiforvaltningen er enig i, at der skal indhentes fornøden bevilling, inden der kan afholdes udgifter og/eller oppebæres indtægter. Økonomiforvaltningen deler desuden revisors vurdering af, at udvalgene for at forbedre økonomistyringen bør tilpasse deres budgetter, således at der er overensstemmelse mellem budget og forbrug.

Forvaltningerne har tilkendegivet at ville justere forretningsgangene for budgetopfølgning, og Økonomiforvaltningen vil arbejde for at udbrede forretningsgangen til de øvrige forvaltninger. Økonomiforvaltningen vil endvidere opdatere vejledningen om anlægsprojekter, så det tydeliggøres hvilke risici der skal beskrives for anlægsprojekter og kriterierne for, hvornår der er en risiko i et anlægsprojekt. Risici kobles til forsinkelse og merforbrug.